

Hos grågässen på Koggen och Skenholmen.

Gäsplogen, ett av de dekorativaste inslagen i den gotländska landskapsbilden.

Vid kameran:

G. Håkansson o. förf.

I.

Gotland är det land i Skandinavien, som av grågässen (Anser anser) mest favoriseras som hemvist under den nordiska sommaren. Självfallet en ö, företer landskapet på östra sidan en skärgårdsbetonad kust med en mängd skär och öar, av vilka särskilt två av de ensligaste och vegetationsfattigaste utvalts av grågässen, som varande de för dem tryggaste boplatserna. Även på ett par andra holmar häcka enstaka par, och till och med på ett par uddar inne vid själva kusten, häcka numera några par grågäss. Grågässen är dock ännu en av den nordiska fågelfaunans allra skyggaste och sällsyntaste häckfåglar, som från att förr ha varit en inämfågel alltmåra blivit en skärens och öarnas typiska eremit på de få platser hon numera finnes häckande i Skandinavien. Under många decennier har grågässen varit nästan helt osynlig vid våra kuster och invatten, men har som följd av det sista decenniets skärpta lagar om jaktvård och fridlysning åter ökat i antal, och även påträffats häckande på några förr kända lokaler.

Grågässen är den tama gäsens stamfader och liknar följaktligen denna exakt, blott med den skillnaden att hon genom sitt vilda liv är något mindre och spensligare. Flykten, som under flyttstruken organiseras i den vackra, i rymden så dekorativa vinkelformeringen, "gäsplogen", synes efter ankomsten till häcklokalerna förbytas i en enklare formering, då fåglarna under sina lokala förflyttningar oftast flyga i en eller flera vindlande, oupphörligt föränderliga linjer, utlöpanande från en mera sammangyttrad förgrupp. Ej sällan kan en sådan linje nå en överraskande längd, som i någon mån påminner om en jättesvans till en pappersdrake. Grågässen är en av vårt lands intressantaste storfåglar, och uppvaknandet för tillvaratagandet av hennes ursprungliga rättigheter, rätten till livet, samt betryggad vistelse på de för fågelns trivsel bestämda platserna i naturens rike, kom icke en dag för tidigt. De orörda naturproblemen, faunan och florän, så väl som de geologiska företeelserna utgöra alltmåra lockande studieobjekt för alla och en var, och fåglarnas liv i synnerhet är i vår tid föremål för ett allt mera stegrad intresse. Och studierna stå på ett högre plan än förr. Museiexemplaren duga icke längre. Man vill ut i naturen, för att se de levande fåglarna i deras rätta miljö. Man inser det levandes oerhörda värde för att förläna naturen den rätta stämningen, och för att detta i sin tur skall kunna hålla människans intresse vaket. Grågässens förökande till exempel kommer starkt att förhöja vildmarkens dragningskraft på naturälskaren, som då alltid har något lärorikt och intressant att vänta sig ute. Sålunda utgör den tjusande åsynen av de vackra och framför allt imponerande gäsplogarna varje vår och höst över våra kuster och marker, en av de stämningssfullaste levande inslagen i den gotländska landskapsbilden. Denna uråldriga naturföreteelse, än i dag lika överraskande och medryckande för sinnet, skulle kanske snart ha varit ett minne blott, om icke den totala fridlysningen i den sista timmen räddat en liten kvarleva av denna oskattbara nationalförmögenhet i den svenska faunan åt en måhända lyckosam framtida utveckling till en lika stark och sund grågässstam som den vilken fordom pryddes våra insjökuster.

Det är de två öarna, Koggen utanför Rone, och Skenholmen utanför Rute, båda vid den gotländska ostkusten, som ha äran av att hysa Skandinavien troligen största grågäskolonier på så små lokaler. Av dessa är Koggen, en obetydlig holme om blott c:a ett och ett halvt hektar, den förnämsta häckholmen, där antalet gäsbon i år var 22. Koggen är en lågländ holme, lägst i nordost och sydväst, med ett i söder av havet avskilt skär, Sörnästend. Stranden företer ett ovanligt brett sten- och grusbånd med enorma tångbankar åt alla sidor utom vid nordligaste udden, vilken är den av gässen mest omtäckta. Havet är från alla håll långgrund, och vid sjö eller lågvatten är det omöjligt att angöra holmen med vanliga fiskebåtar. Innanför strandbandet slutligen, begynner ett mindre, centrerrande område med hundloka längst ut, och där innanför och i mitten ett glest, strävt strandgräs.

I vegetationszonens nordligaste del växa några smärre olika buskbestånd, vanlig vildros, slämbär, samt ett par obetydliga enbuskar. I det glesa, kortväxta vildrosbeståndet möttes våra hänfödda blickar av icke mindre än sex ståtliga grågäsbon med väldiga, vita dunbalar om de vita jätteäggen. Alla sex bon hade ägg varierande från två till sex, och samtliga bon lågo inom ett område av mindre än femton kvadratmeter. Så gott som mitt över de ruvande gässens huvuden i ett par buskar, som voro något högre än de andra, häckade två kråkor i var sin buske, så lågt att inget av bona hade en meters höjd över marken. En gäs skulle möjligen kunnat stå på marken och med sträckt hals kunnat titta ned i det lägsta kråkboet. Båda bona hade ägg. Till det närmaste gäsboet från den nämnda gruppen om sex, var det blott tio å tolv meter och boet låg i en stor slämbärsbuske. Inklätt vid roten av en liten enbuske i omedelbar närhet av de sex gäsbona, låg en liten krickandhona på nio små näpna, lätt grågröna ägg, och ett litet stycke söder om denna, väntade oss den sensationsmättade synen av ett gäsbo vid en obetydlig buske med två ejderägg, samt två gäsägg, vilka ruvades av en gäsbona. Ungefär 75 meter längre åt söder var ännu ett rede med så väl gäs som ejderägg. Straxt norr om holmens mitt och något åt väster ligger en liten fallfärdig strandbod, där vi installerade våra sjöman, oss själva och våra apparater och döm om vår häpnad då vi upptäckte, att en ovanligt godtrogen gäs lagt sitt rede blott en meter från bodens sydöstra hörn. Rätt ut mot den yttre stranden låg ett annat bo, blott tolv å femton meter från boden, och i den närmaste terrängen åt norr lågo flera bon, på vilka gässen senare på dagen alla lågo och ruvade på sina ägg, så nära, att vi genom kikarna kunde se dem då och då blinka med ögonen, oförgätliga och oförglömliga bilder på näthinnan, som icke kunna fördunklas i synminnet. Det var nämligen inga tama gäss vi hade inför ögonen här ute.

(Forts.).

Charles Lindbergh varnar för krig!

Washington, 16 sept. (TT). Överste Lindbergh har i ett radiotal på fredagen uppmanat Förenta Staterna att hålla sig utanför kriget och förklarade bl. a., att "Om vi gå i strid för demokratin i utlandet finns det risk för att vi förlora denna i hemlandet."